

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum dependeat ex solo obiecto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

QVAEST. XIX.

q. 5. circa
med. tom. 5.

Curca corpus eiusdem articulū dubiū est, an eodem modo sumanur bonum & malum, in responsione, cum dicitur: Bonum, & malum sunt per se differētū actū voluntatis. & in eius subiectū ratione, cū subdatur. Nā bonum & malum per se ad voluntatem pertinet, sicut verum, & falsū ad rationem. Quod enī eadem modo sumanur, scilicet de bono & male moraliter, tractatus ipse moralis, & conuerificatio testatur. Malum enim in communī, non cōstituit, aliqua speciem ut p̄dictū est. Quod autem diuersimode sumatur, scilicet in responsione pro moralibus, & in ratione pro transcendentibus, ex proportionitate adiuncta uerū, & falso ad rationem, cuius actus per se distinguuntur differentia uerū, & falsū, p̄t dicimus opinionem esse uerā vel falso, vnde voluntas bona, & mala, sunt actus differētū. Etiam vtrū, & falso ad nostrā rationem, sicut bonum, & malum in communī ad nostrā voluntatem se habent.

Ad hoc dicitur, q̄ liceat in responsione, bonum & malū, nō nisi pro bono, & in malo moraliter sumi possint, quoniam in solidis moralibus bonū, & malū sunt, per se differētū, & in ratione tamē vtrūmodo modo sumi possint, & pro moralibus, & pro transcendentibus. Pro moralibus quidem, quia ex hoc, q̄ h̄c per se spectant ad voluntatem, sequitur quod eorum differentia p̄ se distinguant actus ei⁹, modo exposito.

Ad secundū art. 5. q. 18. In corpore. & consequenter malū: ex hoc tamquam ex prima radice procedit, ut ad bonum in moralibus, voluntatis actus per se, ut propriū suscepitū, concurrat, & non p̄ alios actus illorum differentiis distinguantur, sed per se, ut expoluimus. Et hic

finis inquantū huiusmodi, non dependet ab aliquo alio: sed s̄m Philos. in 6. Ethī. * Bona actio est finis, licet factio numquam sit finis: ordinatur enim semper sicut ad finem, ad aliquid factū: ergo bonitas voluntatis nō dependet ex aliquo obiecto.

Tū Pr̄t. Vnūquodque quale est, tale alterū facit: sed obiectū voluntatis est bonū bonitate naturæ. nō ergo p̄t p̄stare uoluntati bonitatem moralē: moralis ergo bonitas voluntatis non dependet ex obiecto.

SED CONTRĀ est, quod Philosophus dicit in 5. Ethī. * quod iustitia est, secundū quā aliqui uoluntariū & eadem ratione uirtus est, secundum quā aliqui uolunt bona: sed bona voluntas est, quae est secundum uirtutem: ergo bonitas uoluntatis est ex hoc, quod aliquis uult bonum:

RE S P O N . Dicendū, quod bonū, & malū sunt per se differētū actus uoluntatis. Nā bonum, & malum per se ad uoluntatē p̄tinent, sicut verū, & falso ad rationem, cuius actus per se distinguuntur differentia uerū, & falsū, p̄t dicimus opinionem esse uerā vel falso, vnde voluntas bona, & mala, sunt actus differētū s̄m speciem. Differentia autē speciei in actib⁹, est s̄m obiecta, ut dictū est: * & ideo bonū, & malum in actibus uoluntatis, proprieatē tenditur secundum obiecta.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ uolūtās nō semper est verū boni, sed quandoque est apparentis boni, quod quidem habet rōnē aliquā boni, non tamen simpliciter conuenientis ad appetēndū: & ppter hoc actus uoluntatis nō est bonus semp, sed aliqñ malus.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ quāuis aliquis actus possit esse ultimus finis hoī, s̄m aliquam modū: nō tñ talis actus est actus uoluntatis, ut supra dictum est. *

ATERTIVM dicendum, q̄ bonū per rationem repräsentat uoluntati, ut obiectū: & inquārum cedit sub ordine rationis, pertinet ad genus moris, & causat bonitatem moralē in actu uoluntatis. Rō enim principium est humanorū, & moralium actuum, ut supra dictum est. *

ARTIC LV S. II.

Vtrum bonitas uoluntatis dependeat ex solo obiecto.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videlicet, q̄ bonitas uoluntatis non depēdeat solum ex obiecto.

Finis em̄ affinior est uoluntati, quā alteri potēt: sed actus aliarum potentiarū recipiunt bonitatem non solum ex obiecto, sed etiam ex fine, ut ex supradictis partibus: ergo etiam actus uoluntatis recipit bonitatem nō solum ex obiecto, sed etiam ex fine.

Prat. Bonitas actus non sola est ex obiecto, sed etiam ex circstantiis, ut supra dictum est: * sed secundum diuersitatem circstantiarū cōtingit esse diuersitatem bonitatis, & malitiae. Iactū voluntatis, puta, quād aliq̄ uelitq̄ debet, & ubi debet, & quantum debet, & quomodo debet, uel p̄t debet: ergo bonitas uoluntatis non solum dependet ex obiecto, sed etiam ex circstantiis.

Tū Pr̄t. Ignorantia circumstantiarū excusat malitiam uoluntatis, ut supra habitum est: * sed hoc non esset, nisi bonitas, & malitia uoluntatis à circstantiis dependet: ergo bonitas, & malitia uoluntatis dependet ex circstantiis, & nō à solo obiecto.

HED CONTRA. Ex circstantiis inquantū huiusmodi, actus non habet speciem, ut supra dictum est: * sed bonum, & malum sunt specificae differentiae actus uoluntatis, ut supra dictum est: * ergo bonitas, & malitia uoluntatis non dependet ex circstantiis, sed ex solo obiecto.

RE S P O N . Dicendum, quod in quolibet genere quanto aliquid est prius, tantō est simplicius, & in paucioribus consistēt, sicut prima corpora sunt simplicia: & ideo inuenimus, quod ea, quae sunt prima in quolibet genere, sunt aliquo modo simplicia, & in uno cōsistunt. Principium autem bonitatis, & malitiae humānorū actuum, est exacta uoluntatis: & ideo bonitas, & malitia uoluntatis secundum aliquid unum attēditur: aliorū uero actū bonitas, & malitia potest secundum diuersa attendi. Illud autē unum, quod est principium in quolibet genere, non est per accidens, sed per se: quia omne quod est per accidens, rediūctur ad id quod est per se, sicut ad principium: & ideo bonitas uoluntatis ex solo uno illo depēdet, quod per se facit bonitatem in actu, scilicet ex obiecto, & nō ex circstantiis, quae sunt quedam accidentia actus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod finis est obiectū uoluntatis, nō autem aliarum uirium: unde quantum ad actū uoluntatis nō differt bonitas, q̄ est ex obiecto

senſus est profundiā, & magis dignitatis autore: ut in tertio contra Genit. capitulo nono, vide re poteris.

* Relysonem ad tertium eidem pri mi articuli, sic intellege, q̄ obiectū uoluntatis sit bonū bonitate nature: id tamē bonum, ut cōueniens secundum rationis ordinis, est bonum obiectum: & sic dat bonitatem moralē formulariter actum.

Super Questionis deinceps non Articulum secundum.

IN articulo secundum, do eiudem questionis in responsione ad primū advertebam uerba, & ita, quod tria inveniuntur. Primo, q̄ differētū uoluntatis obiectū à bonitate finis in actu uoluntatis, quando finis p̄t ex fine. Secundo, quod dūcere etiam dictum est, quando uoluntatis pender ex uoluntate. Tertio, quod utrumque horum est per accidens. Primum significat, quod quād, quando finis plures fines per se subordinari & uoluntati simili; ut cum quis uult medicinā sanarūam propter adeundam militiam proprię uictoriā, formalis bonitas obiectū, puta, cē sanū differt a bonitate alterius finis, puta militia. Secundum uero, quod quando uoluntatis unius finis, puta adulterii, depēdet ex uoluntate alterius per accidens, finis prioris, puta, furti, ut cum quis uult adulterare ut fure, malitia quoque obiectū, cē sanū differt a bonitate alterius finis, puta militia. Tertium autem, scilicet quod utrumque horum est per accidens, significat quod accidit actū uoluntatis differentia, hac bonitatis ueroque modo: quia accidit finis subordinari alteri fini; & accidit uoluntati dependere ex alia uoluntate: sicut accidit in mouere, quod mouea ut. Ni si enim acciderit, omnino, & omnipotentiō uoluntationi conuenire,

De

Inf. q.
3.6.6.

9.9.4.

9.9.4.

9.9.4.

De differentiā autē virtutis; bonitatis iactibus aliarum virūrum, hic rācta, in se quētū questione ex p̄posito erit tenuo diffidatus.

Circa p̄dicta uerba dñbū occurrit q̄a differentia finis, & eius qđ est ad finem, nō per accidētū, sp̄ctat ad uoluntatem, nec uoluntas p̄ accidētū & eligit, ergo nō soli p̄ accidētū, sed p̄ se, differet q̄a ad uoluntas ex fine, & ex obiecto. Illa enim ad infectionē, hoc ad electionē, sp̄ctat.

¶ Ad hoc dī, qđ licet nihil illorū afflūptorū eōsumat per accidētū uoluntatē, neganda: tñ est fē querela q̄a bonitas finis, & eius qđ est ad finē, nō sīc, eligit, finis, & id qđ est ad finē distinguitur. Vñ id, qđ est ad finē, duplicitē comparari potest ad uoluntatē. Vno mouit sic, & nō habet aliā bonitatē, sed hīus est ei⁹ formalē s. Alio mō ēm aliquā diā p̄pria bonitatē: & si nō est vt ad fine, sed ut leorū uoluntatē. Et tunc differt bonitas obiectū a fine, sed per accidētū, vt in litera dicitur.

Super

AD TERTIVM sic proceditur. Videlur, qđ bonitas uoluntatis non depēdet à ratione. Prius enim non depēdet à posteriori: sed bonum per prius pertinet ad uoluntatē, quād ad rationē, ut ex supra dictis patet: ergo bonū uoluntatis non depēdet à rōne.

¶ 2 Prat. Philosophus dicit in 6. Ethicoru, qđ bonitas intellectus practici, est uerum conforme appetitū recto: appetitus autem rectus est uoluntas bona: ergo bonitas rationis practicæ magis dependet à bonitate uoluntatis, quam econuerio.

¶ 3 Prat. Mouens non dependet ab eo, quod mouetur, sed econuerio: uoluntas autem mouet rationē & alias uires, vt supra dictum est. Ergo bonitas uoluntatis non dependet à ratione.

SED CONTRA est, quod Hilarius dicit in decimo de Trinitate. Immoderata est omnis suscepitur uoluntatum pertinacia, ubi non rationi uoluntas subiicitur: sed bonitas uoluntatis consistit in hoc, quōd non sit immoderata: ergo bonitas uoluntatis dependet ex hoc, quōd sit subiecta rationi.

RESON. Dicendum, quōd sicut dictum est, * Bonitas uoluntatis proprie ex obiecto dependet: obiectum autem uoluntatis proponitur ei per rationē. Nam bonum intellectum est obiectum uoluntatis proportionatum ei. bonum autem sensibile, uel imaginarium, non est proportionatum uoluntati, sed appetitui sensitiu: quia uoluntas potest tēdere in bonum uniuersale, quod ratio apprehendit. Ap-

petitus autem sensitiu non tendit nisi in bonum particulare, quōd apprehendit uis sensitiua: & ideo bonitas uoluntatis dependet à ratione eo modo, quo dependet ab obiecto.

AD SECUNDVM ergo dicendū, qđ bonum sub rōne boni, id est appetibilis, per prius pertinet ad uoluntatē, quād ad rōnem: sed tñ per prius pertinet ad rōnē sub rōne ueri, quād ad uoluntatem sub ratione appetibilis: quia appetitus uoluntatis non potest esse de bono, nisi prius à ratione apprehendatur.

BAD SECUNDVM dicendū, quōd Philos.* ibi loquitur de intellectu practico, secundū qđ est consiliatius, & ratioinatius corū, quā sunt ad finem: sic enim perficitur per prudentiam. In his autem quā sunt ad finē, rectitudo rationis consilit in cōformitate ad appetitū finis debiti: sed tamen, & ipse appetitus finis debiti präsupponit rectam apprehensionem de fine, quā est per rationem.

AD TERTIVM dicendū, quōd uoluntas quodāmodo mouet rōnem: & ratio alio modo mouet uoluntatem, ex parte scilicet obiecti, ut supra dictum est.*

ARTICVLVS III.

Vtrum bonitas uoluntatis dependeat ex lege eterna.

AD QUARTVM sic proceditur. Videlur, quōd bonitas uoluntatis humana nō depēdet à lege eterna. Vñ n. una ē regula & mēsura: sed regula humanae uoluntatis, ex qua cius bonitas depēdet, ē rō recta ergo nō depēdet bonitas uoluntatis à lege eterna.

¶ 1 Prat. Mensura est homogenea mensurato, ut dī 10. Metaph. sed lex eterna non est homogenea uoluntati humanae: ergo lex eterna nō potest esse mēsura uoluntatis humanae, ut ab eo bonitas ei⁹ depēdet.

¶ 2 Prat. Mēsura debet esse certissima: sed lex eterna est nobis ignota: ergo nō potest esse uoluntatis mēsura, vt ab ea bonitas uoluntatis nostra dependeat.

SED CONTRA est, quod Aug.* dicit 2. lib contra Faustum, quōd Peccatum est factum, dictum, uel concupitū aliiquid contra eternā legem: sed malitia uoluntatis est radix peccati: ergo cū malitia bonitati opponat, bonitas uoluntatis dependet à lege eterna.

RESPON. Dicendum, quōd in omnibus causis ordinatis, effectus plus depēdet à causa prima, quā à causa secunda: quia causa secunda nō agit, nisi in virtute primae causæ. Quod autem rō humana sit regula uoluntatis humanae, ex qua eius bonitas mēsureretur, haberet ex lege eterna, qđ est ratio diuina. Vnde in psal. 4. dicitur, Multi dicunt. Quis ostendit nobis bona? Signatū est super nos lumen uultus tui, domine, quia si diceret, Lumen rōnis, quod in nobis est, intantū potest nobis ostendere bona, & nostrā uoluntatem regulare, in quantum est lumen uultus tui, i.e. uultus tuo deriuatum. Vnde manifestum est, quod multo magis dependet bonitas uoluntatis humanae à lege eterna, quā à ratione humana: & ubi deficit humana ratio, oportet ad rationem eternam recurrere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd unius rei nō sunt plures mensurae proximæ, possunt tamen esse plures mensurae, quarum una sub alia ordinetur.

AD SECUNDVM dicendum, quōd mensura proxima est d homogenea mensurato, non autem mensura remota.

AD TERTIVM dicendū, quōd licet lex eternas sit nobis ignota, secundū quod est in mēte diuina, innotescit tñ nobis aliqualiter, uel per rationem naturalem quā ab ea deriuatur ut propria eius imago, uel per aliqualem reuelationem superadditam.

ARTI-

Inf. q. 21. ar.
2. cor.

tex. 4. to. 3.

c. 27. in prin
cipio. 10. 6.

D. 13.